

13. Eastern partnership index 2017. URL: <https://eap-csf.eu/wp-content/uploads/eap-index-2017.pdf>.

14. Жозеф Боррель, Олівер Варгеї. Нове східне партнерство: як Євросоюз змінить свою політику щодо сусідів URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/03/25/7107938/>

15. Нагорняк І. Нова реальність для Східного партнерства: як зміниться ключова ініціатива ЄС. URL <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2019/08/5/7099191/>

16. Michael Emerson Scenarios for a Wider Europe. Retrieved from https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2019/02/PI_2019_02_ME_ScenariosfortheWiderEurope.pdf.

17. Експерти розказали, як має змінитися політика ЄС щодо Східного партнерства, а також оцінили євроінтеграційні успіхи України. URL: <https://www.civic-synergy.org.ua/news/eksperty-rozkazaly-yak-maye-zmynytysya-polityka-yes-shhodo-shidnogo-partnerstva-a-takozh-otsinyly-yevrointegratsijni-u>.

Грубінко А.В.

*д.і.н., доцент, професор кафедри
теорії та історії держави і права,
директор Центру стратегічної аналітики
та міжнародних студій
Тернопільського національного
економічного університету*

БРЕКСИТ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ: НАЦІОНАЛЬНИЙ, РЕГІОНАЛЬНИЙ І ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІРИ

На початку XXI ст. система міжнародних відносин в Європі і світі переживає черговий період трансформацій, які апіорі несуть нові виклики. Серед них головні: завершення переходу до поліполярності і як наслідок криза постбіполярної системи безпеки; дезінтеграційні процеси; занепад ліберальних цінностей; новий і найменш прогнозований за наслідками етап технологічної революції. Вказані

глобальні тенденції безпосередньо проявляються на регіональному рівні, насамперед в Європі, де інтеграційний проект у формі Європейського Союзу тривалий час переживає непрості часи. Однією із знакових подій в контексті сучасних катаклізмів світопорядку став т.зв. «Брексит»* – історично унікальний процес виходу Великої Британії зі складу ЄС, що став каталізатором стану суспільно-політичного життя самого Сполученого Королівства, регіональних процесів в Європі, відображенням своєрідності сучасних глобальних міжнародних трансформацій.

Офіційно Велика Британія вийшла з ЄС 31 січня 2020 року. Цьому передував тривалий кількарічний період оголошення і підготовки до проведення референдуму щодо продовження членства держави в об'єднанні, який відбувся 23 червня 2016 р. і дав негативний для прибічників збереження членства держави в ЄС результат, понад трирічний складний та суперечливий політико-юридичний процес визначення процедури і параметрів реалізації результатів волевиявлення. Зрештою над їх втіленням працювали три склади уряду і два скликання Британського парламенту. І хоча в сучасних умовах тривожного сьогодення і непевного майбуття міжнародної спільноти, спричинених пандемією коронавірусної хвороби COVID-19, пристрасті навколо процесу Брексит дещо відійшли на другий план, його непересічна історична роль та потенційні масштаби впливу на політичні, економічні і гуманітарні тенденції життя самої Великої Британії, Європи і навіть світу, та й зрештою його незавершеність, не дозволяють полишити дослідження витоків, передумов, сутності, тягlosti протікання цього новітнього історико-політичного феномену з метою мінімізації його негативних наслідків.

Значний суспільний резонанс Брексит серед широкої громадськості в Європі і далеко за її межами, зумовлений насамперед вагою Великої Британії в системі міжнародних відносин та масштабами євроінтеграції, викликаний ним рівень суспільно-політичної напруги на внутрішньодержавному і міжнародному рівнях,

---

* Від англійського терміну «Брексит», утвореного злиттям двох англійських слів: прикметника «British» («британський») та іменника «exit» («вихід»). Набув особливого поширення завдяки британській пресі після референдуму 23 червня 2016р., хоча виник раніше.

перманентний характер Брексит унаслідок тривалої незавершеності головної фази – хронологічної формалізації власне виходу Великої Британії зі складу ЄС, та все ще відсутність остаточних умов подальших відносин обох сторін по завершенні процесу зумовлює необхідність аналізу системи викликів і загроз національному, регіональному і глобальному порядку.

Національний (внутрішньодержавний) вимір Брексит визначається особливостями політико-правової організації держави, суспільно-політичних настроїв в її регіонах та історико-культурною самобутністю. На національному рівні Брексит несе такі комплексні загрози: 1) поглиблення політичної кризи, розкол політичної еліти держави, падіння довіри громадськості до традиційних партій і політичної системи загалом; 2) розпад формально унітарної держави Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії внаслідок відмінних суспільних і політичних позицій її основних територіальних суб'єктів щодо євроінтеграції; 3) постання нової реальності міжнародного становища Великої Британії, імідж якої уже постраждав від непевності результатів Брексит; 4) посилення відтоку капіталу до країн континентальної Європи і назрівання фінансово-економічної кризи в державі.

Проблеми від Брексит мають яскраво виражений *регіональний вимір*, адже прямо проектується на процеси європейської інтеграції: 1) поширення євроскептицизму; 2) посилення дезінтеграційних (націоналістичних) настроїв та устремлінь в середовищі суспільств і політичних еліт держав-членів ЄС, а також, що ще біль небезпечно, – регіонального сепаратизму, наснаженого успіхами суб'єктів Сполученого Королівства у боротьбі за автономізацію, деволюцію і зрештою за проголошення незалежності (у випадку проєвропейської Шотландії); 3) репутаційно-іміджеві втрати ЄС у міжнародній політиці, зниження привабливості інтеграції як універсального і найбільш дієвого механізму поширення цінностей демократії, процвітання, добробуту і стабільності; 4) послаблення ресурсів об'єднання по лінії Спільної зовнішньої і безпекової політики та економічні втрати від недоотримання внесків до бюджету; 5) послаблення ЄС зумовлює призупинення процесу його розширення; 6) перегрупування сил в ЄС на рівні провідних держав-членів (руйнація «великої трійки» Франція-

Велика Британія-ФРН і системи балансу впливів на користь франко-німецького ядра інтеграції).

На глобальному рівні значення Брексит проявляється у таких тенденціях: 1) послаблення позицій ЄС в системі світової політики, економіки, безпеки і міжнародних відносин загалом; 2) початок перегляду відносин між ЄС і США в напрямку їх більшої прагматизації, ініціатором якого став президент Д. Трамп; 3) Брексит значною мірою став можливим завдяки розвитку інформаційного суспільства, можливістю вільно поширювати будь-яку негативну (в т.ч. неправдиву) інформацію через соціальні мережі і традиційні ЗМІ. З огляду на великий вплив США на громадськість і політикум Великої Британії, а також стрімке розсекречення матеріалів про вплив російського прокремлівського бізнесу на правлячі еліти та інформаційне поле королівства, можемо припустити, що Брексит став прикладом однієї з найбільш успішних в історії гібридних воєн міжнародної спецоперації глобальних конкурентів європейської інтеграції; 4) відбувається зближення позицій ЄС і Росії, головними провідниками якого сьогодні виступає Париж і Рим. Адже Лондон як принциповий критик дій Москви втрачає вплив на зовнішню політику ЄС. Саме активізацію і можливу консолідацію підтримуваних Кремлем проросійських сил в ЄС, за умови імовірної відмови керівництва США від виконання своїх зобов'язань щодо гарантування безпеки Об'єднаної Європи, вважаємо найбільшою загрозою її майбутнього і світового демократичного співровариства загалом.

Хоча на Україну перипетії навколо Брексит не мають прямого впливу, вони опосередковано несуть негативні наслідки, зокрема, посилення впливу проросійського лоббі в ЄС серед керівництва ряду провідних держав-членів (насамперед Італії, Франції, Угорщини, частково ФРН тощо), що в умовах російсько-українського конфлікту послаблює тверду позицію західних союзників України і насамперед її самої напередодні чергового етапу переговорів щодо врегулювання конфлікту на Донбасі. Зближення ЄС і Росії відтермінує поглиблення європейської інтеграції України та в умовах російської військової агресії несе загрози її державному суверенітету.

Отже, процес Брексит в умовах сучасного глобалізованого світу має не лише вагомий конфліктогенний вплив на британську дійсність,

але й зумовлює значні виклики і загрози безпеці міжнародного середовища, способи попередження і протистояння яким в сучасних умовах далеко не очевидні. Брексит уже давно переріс внутрішньодержавні межі і став міжнародною проблемою. Він змінює існуючі реалії міжнародних відносин XXI ст., що покладає додаткову історичну відповідальність на політичних і державних діячів, дотичних до його провадження. Розглянуті вище тенденції дають можливість спрогнозувати, кому саме зрештою буде найбільш вигідним завершення процесу Брексит та остаточний вихід Великої Британії з ЄС. Вочевидь це може бути далеко не сама Велика Британія.

Козюпа В. Р.

аспірант кафедри всесвітньої історії

та релігієзнавства

Тернопільського національного

педагогічного університету

імені Володимира Гнатюка

ЯКІСНИЙ ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТА ПОЛІТОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Політологічні дослідження не можуть опиратися на експериментальні висновки, які використовують у природничих науках. Головним механізмом проведення дослідження політичних процесів стали порівняльні методи. QCA, або якісний порівняльний аналіз, є одним з основних засобів при дослідженні політологічних процесів. Мета пропонованої доповіді – визначити сутність QCA і як цей метод може бути використаний в політичних дослідженнях.

Метод QCA розробив у 1980-х рр. Чарльз Рагін, американський соціолог. Варто зазначити, що QCA знаходиться у постійному розвитку. Ч. Рагін випустив першу книгу в 1987 р. «Порівняльний метод»[1], відтоді проведено багато досліджень і метод постійно вдосконалюють. Сам Рагін розвинув метод у книзі «Соціологія